

יוסי גמזו
הַבְּלָדָה עַל שׁוֹרָא הַיְפָה,
עַל לַיְלוֹת בְּלִי גַג
וְעַל הַבְּלָלִי קָה (*)

/לאוהבי שירתו שהוחרמה בחייו ועורכים בימים אלה
סוירים מאורגנים במחוזות הביאוגרפיה התל-אביבית שלו /

”אסור לפגוע באגדה -
גקדה”

(אלכסנדר פן: מתוך ”היה או לא היה“, מיבחר כתובים) (1)

לשיר הזה יש מין פרליווד קטן של שלג,
של לבן טונדרות, של דבים, של קרחונים,
של שודי אחד, ינסן, חוקר-טבע משושלת
הינסנים האצילית. שנים אחר שנים
הוא מגהץ במזחלתו סדינים קפואים של צחור סיבירי
עד שבורחת לו בתו וכשהיא שבה, בלי כסוי,
ללדת ילד לא-חקי, הוא מהמהם לה: ”אל תסבירי,
אני מבין לבד – רוֹמֵן
עם ז'יד
נשוי.”

והיא יולדת את הילד העשוי עוד
לזכור שנים את עצבותה. והם דומים.
ומכנין שאלהים אולי הוא ז'יד אף לא נשוי עוד
הוא מעלה אותה אליו, מן המרמזים אל המרומים,
בכפור העז של היתמות ושל הקרח
(ניז'ני-קולימסק, מול גם-הקרח הצפוני),
אבל יפיה הרף נשאר אתו כפרח
בדש-הלב, כל שנות חייו הדלפונים.

ואת הילד מגדל הגוי, הסבא,
במגטונים לא נדלים של אהבה
וזאת לדות של חם-הלב וכפור-הנוף, והוא יפסע בה
בקר של מינוס מעלות
ופלוס גדול בגאנה
הנערית והגברית הזאת: של נכד
הקם כל בקר עם סבו לצוד דבים
עד שבבקר לא עבות אחד נמסקת
לתוף אידיליה זו של אמץ וליובי (2)

טפה מרה של יין-האפל הפטלי
כשדב-הקרח קם על סבא שלא קם
כי אם מכתף משדה-הקטל הברוטלי
אל אלוונקת הנואשים, מוצף בדם.

קרני צבאים הגוררים את המזחלת
בה שח הילד, מתפח, מעליו
של גוף הסב בו הנרדרד הופף לתכלת
כמקדמה קרה לקץ ולצלליו
הן יער-עד שענפיו זרויים שלכת
של כוכבים מעפצפים דמעות של כפור.
"שלא תתן לו, אלהים שלי, ללכת,"
לוחש הילד בחולפם על פני אינספור
הורסטאות המפרידות בין שדה-הצייד
ובין ביתם של הצייד ושל נכדו
אבל תפלת הילד, כך נדמה, תמצא את
חמלת הבויה מוי⁽³⁾ נכמרת על פחדו.

וזה נדחה,

ה-**Nevermore** הזה, הנתק
ממגנו השב של גור-אנוש נפקד
כמו חנינה זמנית לפני סופו של מתק
חמם של אב-וסב-ואם באיש אחד
ורק שסבא כבר איננו אותו סבא
וכפתו של דב-המות הלכן
הקר, הארקטי, שאימה גדולה כמוסה בה
כבר מרחפת כאיום בלתי-מוכן
על ראש הילד שהדב הזה, הסלב
תמיד ירדף אותו
עד קצות קצווי חייו.

ויום אחד שומע סבא, מן הבית,
כיצד נכדו ורחבריו, באין מחשד,
מתקוטטים ומחרפים בריב שפתיים
איש את רעו בשם-הגנאי הקלסי "ז'יד".

והוא קורא אליו בקול חלוש מחלי
את שורא: "שורא, שטו טקויה (מה זה ז'יד?)"
והקטן, בקול נכלם ומלנכולי
אומר: "זה שד כזה, פרוע ומפחיד..."

- "לא, שוריןקא, " אומר לו סבא, "כלל לא שד הוא
כי אם אדם, אדם כמוני וכמותך."
וכאן, לפתע, את ידו שלו פושט הוא
אל מגרה אחת סמוכה, ומתוכה
הוא מעלה מכתב קמוט שבו כתובה
כתבת הז'וליק⁽⁴⁾ שאת לב בתו הרעיד
עד ששבר אותו לגמרי: סמטת ברודסקי, במוסקבה.
וסח לו: "שמור את זה. זה אבא שלך. ז'יד..."

ולא עובר זמן רב וסבא תם לגווע
ואלו שורא, עם כנופיות לדי-רחוב,
כבר מתגלגל לו – דק, קרסביץ⁽⁵⁾ וגבוה –
לכל ארפה של אמא רוסייה, פה נכה
כבן-הפקר, כמוץ ברוח הנושבת,
בין נחילי הפיסים והזונות,
בין מבריחי הקוקאין והעגבת,
ברכבות חורקות-השן-והקרונות
של הרעב והמהפכה, בסתר
המתחמקים מן הקונדוקטור, בלי פרטיס,
והוא לומד מתי לבלם איבה מוסתת
ואימתי ללבש פני-פוקר, כארטיסט,
ומה מבדיל דוברי-אמת מדמגוגים
ואיך קורה שנעוריו צומחים פה בר
מתוך פואמה כלל וכלל לא פדגוגית
ששרידתו אותה היא פלא לא-מסבר.

והוא יוצא יום-יום לפשע על פת לחם,
והוא עוקף גבולות רחוק, והוא מספין
למדד עד איפה הייתמות הזאת נמשכת
והיא נמשכת עד מוסקבה,
על הספין.

עד שפכלות כל ספיני החוליגאנים
וקל העני, הרעב, הפרעושים
ברכבות מלאות איבאנים ונגאנים⁽⁶⁾
הוא במוסקבה, על סף דלתו של אותו ז'יד.

וזהו: ארבע נקישות, כמו בסימפונייה
החמישית של בטהובן: Ta, Ta, Ta, Ta.
והמשרתת, איזו משינ'קה או סוניה,
פותרת דלת ונרתעת בבצתה
מן הבס'קאק, (7) אותו יחפן התוחב רגל
בין קיר לדלת (כף שלא תוכל לסגור)
ומבקש את 'בלבית' – שבן-רגע
אמנם יוצא אליו וסח, כלו מגור:
"מה רצונך?" והצעיר, כהוכחה,
מושיט מכתב דהוי: "האין זה כתב-ידך?"
- "כן, סח האיש, "עם מי כאן יש לי הכבוד?"
- "אני בנד, גוספודין⁽⁸⁾ פן. נעים מאד..."

* * *

ויש גם (איך לא?), כף אומרים, גרסה אחרת
למיתולוגיה הנרקמת בידי
שלו עצמו על סנקא ז'יד, מין נער-פרא
השב כבן אוכל אל אבא מנדודיו

לא למוסקבה, לפיאטיגורסק, והפמילה
"פפליקר-שטרון" שמה, לא "פן" (שרק עקבות
אות ראשונה ואות סופית, כמין אידיליה
בין פ"א ונו"ן, בו חוגגים ראשי-תבות)
והוא מנחית אגרוף בדלת – והאב
יוצא לצפות בוגבונד המסאב
המתגלה לו בין בלואיו הנושנים
כשורא בנו, שלא ראהו זה שנים.

האב מחויר אכל מכניס, בדיפלומטיה,
את האפאש⁽⁹⁾ המרפש אל בית אביו
ששם הוא צף ומקצף במי-אמבטיה
("פויץ" במקום שמויץ וחיפיפה במקום חפיף)
ואז, אחר שמולידו חושף בסולו
מין התודות נרגשות, דוסטויבסקאית,
בפני אשתו ושתי בנותיו – נכנס אפולו
(נקי יותר ממצפוננו של אבא ייד)
מן האמבט אל הסלון, ולמרבה-
ההפתעה כלם רואים בו את הבן
ואת האח שלא היה להם, וכאן
פתאם הוא צץ להם, ישר מן המוכן...

אך ה"מוכן" הזה מוכן לכל מלבד ל ה ת ב י ת
וב"מוסקבה המרזחית"⁽¹⁰⁾ זו של יסנין,
הוא מתמסטרל מגל הסער והפרץ סמוק ה"ניט"
של המודרנה הפרועה והארסנית
בה שוחטים גם פסטורנק, גם מיקובסקי וגם בלוק
פרות קדושות של תמול-שלשום אכול-פטינה
והוא הופך אלוף "מכבי" באגרוף, עד שתדלק
בו אש אותו "טרוף עתיק" של פלשתינה.

נו,
אז נגני לי, בלל'קה, והעירי
מקבריהם את הרפאים והאובות!
נגני, נגני לי על אחד, ממזר סיבירי
שאב לומד ממנו
קצת
פרקי אבות...

שאב לומד ממנו "והגדת
ביום ההוא, צ'ורט זנאיט,⁽¹¹⁾ לבנד: 'ראה נא
היאך אבות לא אכלו בסר (היא הייתה
דוקא בשלה מאד, אמך, ועוד פהנה
למדוהים וצוף...) אך את השטר – אפה
פורע, ילד,
ושני בנים תקחינה." "

אבל נשוב אל גבורו של הספור:
עוד יש לו זמן, לבן, עוד לא הפל הפור,

עוד החיים יפים, יפים עד לקנא.

איפה עמדנו, חבריה?

אה!

בשנות הנא"פ (12) - - -

קטטות בבארים... עצתה של אשת גורקי
להתחפף לחו"ל... והוא – שכור כלוט –
אלוף "מפבי" באגרוף ("תמיד תזכר פי
גם השירה היא מין אגרוף: המשקלות
מבלבלים אמנם, מה שמשקל-נוצה
הוא לפעמים משקל כבד מאד, לפרך-
בריאת-השיר, אף אוי לטקסט אם אף נפרת
בו גם טפת זעה אחת מאמצה –
שלא כיוע בזירה, שבו יחשף
המאמץ את העצמה באור דרמתי –
כאן, בשירה, זה מסכן, זה פרובלמתי,
זה ה'נוק-אאוט' שלה, צוויק,
זה הסוף.)

או תחרות-גדוף, כל לילה, עם יסגין
מן החלון ממול, קללות בחרוזים...
והשכנים הנרגזים מגעגעים כאוזים:

"א-נו, נקרא

למשטרה,

לשתק, אוכסנים !!!" (13)

הא,

אליפות-הגסיות המרתונית,

אולימפיאדת נבול-פה ללא תקון

שאין לה שום ביב-ליוגרפיה לקסיקונית

אף יש לה עשר מטפורי של טיקון.

הא, ארטילרית פצצות הקלמבורים,

בליסטראות הפפריקה עזת-הניב

של פירוטקניקת אימז'ים אפיקורית

בה תצלילה אזניהם של הישנים

המזנקים ממשתם אחר חצות

קמוטי פינג'מות מול טורניר-הנאצות

אל הגוזזטרות, עם דלי-שופכין ביד, עטים

לשטף במים את הטראנס הפיוטי

בו מפעילים סרגי ושווא, בלי לנצר,

שני סטרדיבריוסים דרוכים,

אין לעצר!

הוא ליסגין:

"ג'רפומן! לא ג'רף אמן

כמו לב טולסטוי, שהוא אמן אבל גם ג'רף!"

יסגין לו:

"טולסטוי מזדהר כאן כל הזמן

פן יכנס לפיו של פן צחון יין-שרף..."

הוא לְיִסְנִין :
"יש חמור שהוא הדונקי של הדונקן
(היא איזדורה דונקן, אהובת סרג'י)..."
יִסְנִין לו :
"ופרד יש, פרי הכלאה שבה אתון פאן
(שודית-רוסית) זיגה (בחטא) לסוס יבר'י(14)..."

וזה נמשך עד שמזעק לסמטת ברודסקי
שוטר-מקוף ופן מוצא עצמו מרטיט
בחור מקפיא שאין סכוי אותו לפרץ כי
הוא מסרג פכל תא-פלא משטרתי.

אף הוא מרעיף על סוהריו מבול כזה
של גדופים עסיסיים ועזי-פח
שכל שומעיו שם, העדים למחזה,
כבר מוכנים לו את דלתות תאו לפתח
בתנאי אהד : שעל דף ריק, כמין חלטיורה
יואיל לכתב להם את כל הפרטיטורה...

* * *

והוא מואיל
וזה מועיל,
מועיל המון
לכך שסוף כל סוף יפל האסימון
ששלושלה לו אשת גורקי, טרם סהר,
לתוף ראשו שחור-הבלורית ויפה-התאר
והוא מפליג לפלשתינה, שהרי אם
הוא חש אותו "טרוף עתיק" של היבריאים
הנזקרים לשם מפל גלות סדומה
לבנות מולדת חדשה מן הקדומה
אין שום סבה שאם הוא עז ולא רפה
לא יתפרע בה גם שורא היפה...

והוא ישוף בה את ידיו חזרות-הלכך, כפועל
אצל סמילנסקי, שאצלו יבנה גדר
אשר תצא, כאוף-צו-לוקעס, מעקמת-להלל
(ובעקום הזה, בעצם, מתגדר
כל יחודו הסרבני לכל קריאה להתישר
עם כל קונבנציה, כל דוקטרינה וכל קו
אף כי שנים רבות אלץ עצמו, כפוא-שד, להתפשר
עם שתמיד פרום סופסוף את חשוקיו...)

והוא לכוד בין חבורות רועים קסומות של "מה מליל ?"
ואזקי חובות החול והחלין,
ומטלטל בין חסותו של ביאליק חם ומתפעל
ועזובת לילות בלי גג ואינסולין,

וְחִזּוֹנוֹ שֶׁל אֶלְפִסְנֶדֶר זִיד: לְחִיּוֹת וְלַעֲבֹד כְּאֵן,
וְגַלְבִּיָּה מוֹל רוֹבֶשׁ'קָה, וּתְלִישוֹת מוֹל שְׂרָשִׁים,
וּמְצ'וֹאִיזִם אֶלְכוֹהוּלִי בְּסִגְנוֹן "כָּל הַכְּבוֹדִקָּה",
וְ"חֶבְרָה טְרַאסְק" (15) וְקוֹמוֹנִיזְם,
וְנָשִׁים,
נָשִׁים,
נָשִׁים.

וְהוּא נִכְנָס, תְּמִיר, אֶל "שְׁלֵג לְבָנוֹן" אוֹ "אַרְרֵט"
אוֹ "קֶפֶה רִצְקִי", מְעַזָּה שֶׁל הַבוֹהֶמָה,
וְכָל רוֹאֵהוּ חָשׁ בֶּן-רִגְעַע כִּי בְּכָלֵל וְגַם בְּפֶרֶט
כָּל סִמְמָנֵי הָאֲגָדָה כָּלֵם בּוֹ הֵמָּה:
הַמּוֹזְרוֹת, יְפִי-הַתְּאֵר, הַמְּלִבוֹשׁ וְהַקּוֹמָה,
גַּם מְתַאֲגֶרֶף, גַּם אִישׁ-הָעֵט, גַּם אִישׁ-הַחֶרֶט,
שִׁיר-הַשִּׁירִים-וְהַשִּׁירִים בְּמִין מְסַכֵּת רְקוֹמָה
חוּט-שַׁעֲטָנֹו שֶׁל אִיזוֹ אוֹפְרָה אַחֲרָת.

נִכְנָס לְאֵט, לֹא מְתַנּוֹדֵד אֲבָל שְׁתוּי
וְלֹא נִבְוֶה וְלֹא עָנּוּ אֲבָל רְתוּי
וּמְשָׁהוּ, כְּמוֹ אִיזָה דֶק שׁוֹקֵט, נְטוּי
בֵּין בְּדִידוֹתָיו וּבֵין פְּלָנוֹ (עֲרֶפֶל
וְלֹא שֶׁל שְׁנַאפֶס הַמְתַּמְסָטֵל בּוֹ בְּכָלִים
שְׁלוּבִים מְאֹד שֶׁל spleen (16) רוֹגֵשׁ אוֹ גְּבַה-גְּלִים
אֲלֵא שֶׁל מְשָׁהוּ אַחֵר) וְהַצְּלָלִים
אֲמָרוּ פְתָאֵם: "זֶה שׁוֹרָא, שׁוֹרָא הִיפָּה..."

נִכְנָס חֲטוּב כְּזֶה,

צוֹנֵן

וְחַוְרָן

וְהַנְּשִׁים נֶאֱנַחוֹת אֵלָיו כִּים

וַיֵּשׁ בּוֹ zest (17) קְסוּם, מְדִיחַ כְּבִדְיָה

אֲבָל יָפָה וְצִבְעוֹנִית, אוֹלִי, פִּי אֶלְף

מִן הַמְּמַשׁ הַצְּדִקְנִי וְהַקֶּטֶן,

הַבְּרִגְנִי, הַחֲנֻנִי וְהַמְּפֹטֵם

וְהַמְּפֹטֵר וְהַמְּסָרֵס וְהַמְּחַטָּא

מְשַׁמֵּץ חֲטָא, אֶף גַּם מְשַׁמֵּץ חֵן וּפְלָא.

נִכְנָס עִם בְּרִי צ'ס, מְגַפִּים שֶׁל קוֹזֵק

וְעִם רוֹבֶשׁ'קָה שְׁפֹתִיל-מְשִׁי מְאֲזֵק

חֹגֵר אוֹתָהּ עַל דֶּק מְתַנְּיוֹ חֶזֶק-חֶזֶק

וַיֵּשׁ בּוֹ אוֹן שֶׁל זְלוּב עִם תֵּם-עֲדָנָה שֶׁל נֶעַר.

וּפְנֵי-הַשִּׁישׁ הַיְפִים הָאֵלֶּה, פְּנֵי

הַנְּלִנְטִינוֹ הַגָּאִים, קָרְנוֹ: "הִנֵּה

אֲנִי גְמוּעַ וּמְבַקֵּק מְעַל אֲזִנִּי

הַגְּלוּפִין, אֲבָל צְלוּל וְחַד פְּתַעַר.

וְעַת רְעִי, בְּשִׁלּוֹנְסִיבוֹל עֲתִיר-קוֹלְטוֹרָה

כְּאֵן מְפֹתְחִים אֶלְתֵּר מְנִטִּיבוֹת קוֹנִיאֶקְטוֹרָה

בין ה'כסית' והכוסית, כמין פלחן
של שלוק אָחד –

וכָבֵר

מתחת לשלחן,

אני, להפך: ארטילרִיה ערוכה
בכוננות-ספיגה דוממת ודרוכה
כמין מיתר ערוף בקשת מתוחה
להרעשה כבדה של ספירט מבקיע-סֶכֶר
ולא קורס או מתבוסס בהמיצות
אלא נשאר על מכוני, זקוף כצוק,
קו-מזינו יציב של פכחון יצוק
מן הקוקטיל
של העצבות
ושל הנֶכֶר.

כי בי אפלו עד היום, אפלו כאן –
הכל מיש-מאש כָּזָה:

עדינלא

וכָבֵרלא

ודב סיבירי מתנצח בי עם תן
משיף-אבריק, חבוב, כמו גן-חיות שלם.
רק כשמוקפיא בחוץ וחרף משתולל,
רק כשסופות שוספות – הלב הוא (כף מכרר לו)
באלמנט שלו: ציגאן נשאר ציגאן,
יחפן נשאר יחפן,
הולל נשאר הולל..."

* * *

ככה אמר, וכדי למנע כל חשש
פן לא נבין כי פן הוא פן בלי דמון-סטראציה
של אותו דמון אלכזהולי שהוא ברוטום
אשר ינעץ בו תוף שנים את ספינו,
קם ברחרות-נחירים של גשש
וקמו תוכף דגמית חיה לדקלראציה
קרץ לנו קריצה בנדיטית של עקרוטום
ויחכבד סופסוף
לתת בכוס יינו.

ואוטוטו,

באלגנטיות

נשף

בכפותיו, וסף בן, שף בן כאשף

ומעמקו של הפגף

כיש מאין

שלף בקבוק חתום, מוגף

של יי"ש מיין

שְׁאַהֲבָהּוּ, כָּף אוֹמְרִים, מְכַל נְשִׁיו
וְסוֹבְבָהּוּ
בְכֹחַ שִׁיו
וּבְלִחְשִׁיו.

וְכֵה אָמַר אֱלֹיו: "בְּקִבּוּק שְׁלִי, בְּקִבּוּק,
כְּכַר הַנְּבִיא נַחִים, שְׁסַח, אַחֲזוּ-דְבוּק,
כִּי אֱלֹהִים, שְׁעַל אוֹיְבֵי-
עִמּוֹ, יוֹשְׁבֵי הָעִיר גִּינּוּהָ,
הַנְּחִית כְּדַת מַפֶּת אוֹי-וִי
,just by the book

אָמַר: 'בוֹקָה וּמְבוֹקָה וּמְבֻלָּקָה'
(הִינּוּ **hang over** שֶׁל שְׁכָרוֹת מְבַקְּבָקָה),
רוֹצֵה לֹמַר:
אֶתָּה הֵמֶר
אֲשֶׁר חֵמֶר
בְּגַת-הָעֶצֶב אוֹ בְּיָקֵב-הַמְצוּקָה.

אָבַל אֶתָּה
כְּמוֹ הַשִּׁירָה, לְעִזְאֵזֶל,
הוֹפֵף, אֶלְפִימִי, לְזֶהֵב אֶת הַבְּרִזָּל,
עֶצְבוֹת – לְמוֹסִיקָה
וְעֵנִי – לְשִׁמְחוֹת
וּלְנִסְבֵּל יוֹתֵר
אֶת הַנְּסֻבֵּל פְּחוֹת."

וּבְאָמְרוֹ כָּף,
בְּרוֹסִית בְּסִיסִית רְקֵק
מִבִּין שְׁנָיו, שְׁהַבְּקוּק בֶּן, אֶת הַפְּקֵק
וּכְמוֹ דוֹחָה אֶת חֶק-הַיָּבֶשׁ (נִיט בֵּי מוֹט'ל!)
וְשֵׁשׁ לְרִמְזוֹ לְנוֹ כִּי אֵין הוּא עוֹיְבֵר- **bottle**
בְּקִבּוּק מִיַּד מִן הָאָדָם-אָדָם, לְכוּד
בְּיִין-הַרְקָח (לֹא הַרְקָח"ת, זֶה – לְחוּד...)
לְכֹל אֶחָד מִן הַמְּסַבִּין סְבִיב כּוֹסִית
מֵה שְׁהַסְפִיק בְּנִס כְּמַעַט לְכֹל "כְּסִית".

וְרַק אֲנִי, טַפֵּשׁ, סְרַבְתִּי: "לֹא שׁוֹתָהּ."
- "בְּטִי"ת אוֹ תִי"ו? "שְׁאֵל... "בֶּן כְּמָה אֶתָּה, צוֹצִיק?"
- "עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ, "הַסְמַקְתִּי, "לְמָה?" (כְּחוֹטָא
אֲשֶׁר נִתְפַס פְּתָאם עַל חַם). וְהוּא, בְּקוֹל
חֲרוֹף-שְׂכָר, וְגַם, כְּאֵלּוֹ, קִצַּת עֶצוּב
אָמַר: "נוֹ, מִיֵּלָא, בְּגִי לְךָ עוֹד, פּוֹצִי-מוֹצִי,
הִיִּתִי גַם אֲנִי פְרָפֵר שְׂכוֹר מְצוּף.
לְהִיֹּת צְעִיר –
וְהָ, לְבִדּוֹ כְּכָר, אֶלְכוֹהוֹל!

אָבַל לְהִיֹּת שְׂכוֹר מִן הָעֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ,
מִזֶּה בְּלִבְדּוֹ,
יְכוֹל כָּל פִּישֶׁר בְּיָמֵינוּ...

הַבְּנֵאדָם זֶה לֹא כְמוֹ יַיִן שֶׁמִּשְׁבִּיחַ
עִם הַשָּׁנִים, טוֹבֵאֲרִישׁ יוֹנְגָמֵן, תַּתְּפִּילָא,
הַבְּנֵאדָם – זֶה הַהֶכְרַח לְקוֹשֵׁשׁ
זְרָדִי בְּדִידוֹת וְעֶצֶב לְמַדוּרַת עֲצֻמְנוּ
כְּשֶׁהֶעֱשָׂן מְדַמִּיעַ, וְכַנֵּ"ל – הַפִּיחַ,
אֲכַל הַחֵם,
הַחֵם יוֹרֵד וְלֹא עוֹלָה...

וְכֵאן שָׁלָה
כְּמוֹ מְכַשֵּׁף וְכְמוֹ ז'וֹנְגָלֵר,
כְּמוֹ אֶלְדִּין מִ"אַלְף לִילָה וְעוֹד לִילָה",
מִן הַבְּקֻבּוּק שֶׁלֹּא נוֹתְרָה טָפָה בְּמֵלֵאֵי לוֹ
מִסָּאת הַיַּיִן הַשׁוֹקֵק וְהַבּוֹעֵר –
זֶה אַחַר זֶה:
פְּרוֹת-דְּבִים
וְחֶפֶן שֶׁלֵּג
וְאוֹר צְפוֹנִי
וּבְלִילִיקָה
וּמְזֻחֵלֶת
וְקֶרֶן-צָבִי
וְכַפֶּת-אֲגָרוֹף
וְטוֹן
מִשִּׁיר בּוֹרְלֵאקִים⁽¹⁸⁾ עַל הוֹלְגָה אוֹ הַדוֹן
וְכַתְּבַת אֶב, בְּנֵי דְהוּי, בְּכַתֵּב קִירִילִי
וְכַנְפֵי סִסְמָה אוֹ שְׁתִּים שֶׁל וְלִדְמִיר-אֵילִין
וְאַזְקִים
וְדָף גְּמָרָא
וּמְגוּרִים
עַל קֶצֶה סִפְסֵל גְּשׁוּם, בְּגֵן הַצְּבוּרִי.

וְאֵת עֵינָיו
אֲשֶׁר הִפִּילוּ חֲלָלִים
בֵּין הַנְּשִׁים וּבֵין הַמְּזֻמִּינִים לוֹוֹדְקָה
(עַל חֶשְׁבוֹנָם) בְּמַרְזָחִים הָאֲפִלִּים,
אֵת שְׁתֵּי עֵינָיו עֲצֵם פְּתָאם וַיַּעֲמֵד כְּאֵן
כְּעַל דּוֹכֵן בְּהִיד פֶּאֲרֵק ו-
כְּאוֹב מְבֻטָּן
נִתֵּן רְשׁוֹת-דְּבוּר לְצוֹעֵנֵי שׁ בּו
(בְּעוֹד שְׁפִתָּיו פְּחַתוּמוֹת, וְרַק פּוֹרְטָת
יָד יְמִינוֹ, כְּטַפּוֹת-גְּשָׁם רְטֻבוֹת
מִתּוֹפְפוֹת
וְטוֹפְפוֹת
בְּבְלִילִיקָה,
בְּבְלִילִיקָה הַנְּצַבְטָת עַד מְכֹאֹב
מִיֵּתֵר אַחַר מִיֵּתֵר) וְכֵךְ, בֵּין תֵּן לְדָב
הַחֵל סְפוּר חֲזִירוֹ מְטָלָא
טְלֵאֵי עַל גַּב טְלֵאֵי כְּאֵן:

* * *

"מה יפים, זמרר הצועני, הלילות בכנען,
אך לילות מוסקבה לא יפים פחות (מצטער. אמת).
ומיד נשא מיסטר היד דגן אמריו ויען
בעוד צד אחר בו,
הוא ד"ר ג'קל,
דומם פמת.

"מעשה, אמר, באחד לכסנדר, חברה יאטים,
לא אלכסנדר הגדול, לא איש מוקדון,
אבל כמוהו, אוכסיבי ופנט,
חותך כל קשר
(לא רק גורדי)
בכידון:

עם שפת-ילדות, עם נוף-הלדת, עם אידיאות,
עם נשותיו הנבגדות בסיטונות,
עם בריאותו ועם הנחם הרודה עוד
והמיסר אותו שנים, בעקשנות.

אבל המזג – לא תכנה של כוס היין
כי אם תכנם הפרא של יצרי הלב,
פרא למוד מדבר שלא הדבר עדין
גם כשחולות הצמיחו עיר והחולף
הצמיח קבע – לא חדל להסתולל בו
ולסמררו, כצלב-עצמו, על חד חותיו
של סנה בער ולא אכל, ולבולל בו
בלי שביתת-נשק,
בלי דטאנט
את הפכיו.

* * *

לא, הוא אף פעם לא קבל עצמו פוי טמן
אשר הודה במלוא ענות-יודעי-עצמם
שהוא כלו, מחוף אל חוף, סתירה פנימית מ-
רב הפכים ופרדוקסים (ועצמה...)
כמו האוקיגוס ההורס חופים בסתף
אך מפצה אותם תמיד בתרומות-חול
והוא לנצח לא עקבי, כמעוף השחף
ומחול הרוח
וקפריזות מי התכול.

ומשום כך הוא כל ימיו פורע רסן
ושב לתלם הכופה עליו סרגל
כמין רמף סורר שפראותו גורסת
פריקת כל על, שהיא לו טבע והרגל,

אָבֵל מֵיֵד, בְּהִנָּחֵם וְהִרְתַּע,
שָׁב לְקִאנוּסָה עַל בְּרִכַּי הַחֲרָטָה
שְׁבוּי סְתִירוֹתָיו הַפְּנִימִיּוֹת עַד אֵין מִצִּיל
שְׁגָם בְּהֵן
תָּמִיד נִשְׁאָר הוּא
סוּס אֲצִיל...

* * *

אָז, הִי,
נִגְנִי לִי, בְּלִלְיָהּ,
עַד סְחָרְחָרֶת!
נִגְנִי, נִגְנִי לִי
מִן הַמֶּר
וְהַצֹּרֵב!
נִגְנִי, נִגְנִי לִי עַל כּוֹפֵר,
עַל אֶפִיקוֹרֶס
שִׁישׁ לוֹ נֵר
בְּסִינְגוּגָה (19) שְׁשֻׁמָּה לֵב.

שִׁישׁ לוֹ נֵר דוֹלֵק, וְהוּא,
הוּא לֹא יוֹדֵעַ,
הוּא לֹא רֹא הַלְדַעַת, הוּא
כּוֹפֵר חֲסִיד,
כּוֹפֵר אֲדוּק... אִי, בְּלִלְיָהּ, הָאִיִּדְיָאָה
הִיא אֲדָמָה
וְרַק הַסּוֹף חֲנוּר כְּסִיד...

כֵּן, הוּא בֵּן-בֵּית וּפֶן-פֵּיט בְּחֻבְרָה בְּהַ
עוֹגְבִים כָּלֵם עַל בֵּת-הַשִּׁיר הַעֲנָנָה
בְּפִלֵשׁ תִּירוּשׁ לְרֹאשׁ, אֵף אֵין הוּא דְבָרָא-רְבָא
כִּי אִם שׁוֹחֵק לְרֵב שְׁתִּיקַת פְּקָחִים נוּגָה.

אֵף אִם תִּמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לְפִתַּע בְּלִשׁוֹנוֹ
בְּחוּג פֶּה-עֵטִים וְרַעִים לְהַתְרוּעֵעַ
מֵיֵד תּוֹצֵת נוֹרֶת-חֲרוּם בְּאִישׁוֹנוֹ
וּתְשׁוּבַת-מַחֲץ (1000 נְאֻט) בְּסִנְוֵרִיָּה.

כֵּן, לְמִשְׁל, אִם רַק אֶתְגַּר מוּלוֹ מִצָּב
וְהַהוּמֹר מִפְּצִיר בְּבִאנְדָּה: "אֲכִסְנִינִי!"
הוּא נִעְתָר לְתַחֲנוּנֵי מְעִרִיצִיו
וְשָׁב אֶל סְפוּרֶט הַ"מָּה נִשְׁמָץ" הַיִּסְנִינִי
שְׁבוּ, מִדְּבִיק פְּסִיפֶס קְלָלוֹת, כְּמִין קוֹלְאז',
עֵבֶר בְּבְרוּדְסָקִי, פְּזָכוֹר, קוֹנְקוֹרֶס וּסְטָאז'.

זוֹרֵק אֶחָד מִמוֹדְעֵיו הַעֲלִיזִים
בְּפִנֵי חֲרוּנְצִ'ק, לִיטְרֶט בֵּן דְּמוֹת יַגוֹן
כְּפָפָה סְרַקְסִטִית רְקוּמָה בְּחֲרוּזִים:
"גוֹנְדָּה גוֹן אֶפִי, אֵף כְּלָף רַק... אֵפִי גוֹן!"

על דוֹן ז'וּאָן עם style שְׁמַעוּלָם, על לב ריק
פּוֹר לֹא נָבֵל, וְלוֹא גַם פְּעַם מְמִילִיוֹן,
וְשֵׁלֵא רֵץ אֶף פְּעַם לְסַפֵּר לְחִבְרָה
כְּמוֹ לְגִיּוֹנֹת הָאִימְפוּטְנָטִים שֶׁל הַיּוֹם
מֵה שְׁנוֹתֵר תְּמִיד דִּי־סִקְרֵטִי וְכְמוֹס
בְּגָבוּל הַטַּעַם, וְהַטְקָט, וְהַנְמוֹס
אֲשֶׁר תְּמִיד, בְּצִ'אֲנָס, בְּטָרְאָנָס וּבְרוֹמָנָס,
נִשְׂאָר תְּמִיד
אָרִיסְטוֹקְרַט פֶּאָר אֶקְסֶלְנָס.

על הבוקֶסֶר הַזֶּה הַפְּרָא הַמְּשִׁיף לְתַקַּע בּוֹקְסִים
לְקוֹנְבְּנִצִּיּוֹת גַּם אֶת ר מוֹתוֹ, כִּי מִתְבָּרַר פְּתָאָם
שְׁאֵפִיקוֹרוֹס זֶה עֵמֵד עַל כֶּף, בֵּין כָּל הַפְּרִדוּקְסִים,
שְׁעַל קְבָרוֹ יֵאמַר חֲזָן
"קְדִישׁ יְתוֹם"...

כֵּן, שׁוֹרָא, כֵּן, אוֹתוֹ הַבוֹז'ה (בוֹ כְּפָרְתָּ כָּל יְמִיךָ)
מְקַבֵּל אוֹתָךְ לְבִסּוֹף כְּבֵן יְקִיר בֵּין יְקִירִים,
בֵּן שְׁלֵמֵרוֹת שְׁלֵא הָיָה אֶצְלָא אָבִיו אֶף פְּעַם, אֶחָא,
הָרִי אָבִיו תְּמִיד הָיָה אֶצְלוֹ, בְּלֵב וּבְשִׁירִים.

וְאִם עֲבָרוּ כְּצֵל עוֹבֵר מ"א שְׁנוֹת חֲלוּף וְזִמָּן
מְאֹז כְּסִתְהָ מְצַבֵּת שִׁישׁ מִתְאֲבָן
אֶת הוֹוִלְקָן הַלֵּא-נִרְגַע הַזֶּה שְׂרַק עֲכָשִׁיו מְזִמָּן
ל-Hall of Fame שֶׁל חֵיק הַ- main stream שְׁדַרְבָּן
שְׁנִים רַבּוֹת אֶת נְדוּיוֹ וְיִדוּיוֹ, שְׁהֵם חוֹתֵם
שֶׁל אֶטִימוֹת וְשֶׁל צְבִיעוֹת בְּהֵן נִכְרַת
הַקְרָתְנוֹת הַמְּמַלִּיכָה עֲלֶיהָ רֵק אֶת ר מוֹתָם
אֶת קְרַבְנֹת הַצְּתָתְהָ הַמְּאֲחֶרֶת –

הָרִי בְּזִכּוֹת אֵינָה דִין-צֶדֶק שְׁכַמְעֵט לֹא יֵאמָן
הַלֵּב יוֹם-יוֹם אֲלִיו עֲדִין מְטִלְפֵן,
כִּי אוֹתִיּוֹת פ"נ שְׁהֵן רְאִשִׁי-תְבוֹת שֶׁל "פֶּה נְטָמָן"
הֵן בְּדִיוֹק אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת
שֶׁל "פֶּן"...

(*) - פרס אקו"ם לשירה.

הערות וביאורים:

- (1) - אלכסנדר פּוֹן: "היה או לא היה", מיבחר פתובים. ליקט, ערך והוסיף מבוא וביאורים: פרופ' יוסי גמזו. הוצאת צ'ריקובר, ת"א, תשל"ה.
- (2) - (רוסית): אהבה.
- (3) - ("): אֶלוֹהִי (אֵלִי שְׁלִי).
- (4) - ("): נוכל.

- (5) - ("): חתיך, נְפִיוֹף.
- (6) - ("): נאגאן = אקדח תופי, היה נפוץ בשימוש המהפכנים.
- (7) - ("): יחפן.
- (8) - ("): אדון, מר.
- (9) - (צרפתית): ביריון, איש העולם התחתון.
- (10) - (רוסית): שיר מפורסם ביותר של סְרֶגֶי יֶסֶנִין, "קאפּאַצְקאַיָה מוסקבה".
- (11) - ("): השד יודע.
- (12) - ("): ראשי תיבות של "מדיניות כלכלית חדשה" (נובֶאִיָה אָקוֹנוֹמיצ'יסקאַיָה פּוֹליטיקָה) שנתקיימה בבריה"מ בין השנים 1921-1928.
- (13) - מנבלי-פּה.
- (14) - (רוסית): עברי, יהודי.
- (15) - (יידיש): טראסק = מהומה. קבוצת "חברה טראסק" נוסדה בשנות השלושים של המאה שעברה ע"י פועלי בניין תל-אביביים שעסקו בעזרה לנדפאים ובמעשי-קונדס למיניהם. בשנת 1927 החליטו חבריה להקים תנועת רועי-צאן עברית בשייך אפריק. פֶּן היה מקורב לחבורה זו ואף חיבר אחדים משירי-הרועים שלה.
- (16) - (אנגלית): טְחוֹל = התקפת זעם, או מרה שחורה (עפ"י האמונה הטפלה כי רגש הזעם מקורו בַּטְחוֹל). מצב-רוח קודר המאפיין את גיבורי שירת פיירון ובהשפעתם גם את "יבגני אונייגין" של פושקין.
- (17) - ("): תבלין, טעם.
- (18) - (רוסית): גוררי דוברות מיטען לאורך נהרות הוולגה והדון.
- (19) - ("): בית-פנסת (ואצל הנוצרים : פנסיה).